

НАРОДНИ МУЗЕЈ ЧАЧАК

НАРОДНИ МУЗЕЈ ЧАЧАК

**Римске терме
50 година
након открића:
дијалог наслеђа
и заједнице**

Чачак, 2020.

Римске терме 50 година након открића:
дијалог наслеђа и заједнице

Чачак
29 – 30. октобар 2020.

Садржај

Александра Гојић Римске терме, првих 50 година (перспектива за будућност)	5
Гордана Јерemiћ Римске терме на територији Чачка и улога купатила у римском свету	5
Кайарина Дмићровић Нека запажања о античким локалитетима у Чачку	6
Вујадин Вујадиновић, Александра Гојић и Љубинка Павловић Ново откриће римске архитектуре у центру Чачка и презентација зоне источно од терми (лок. Римски трг)	7
Бојана Племић Интеграција наслеђа и локалне заједнице: улога и значај интерпретације	8
Марија Алексић Чеврљаковић Археолошко наслеђе, од истраживања до презентације (теорија и настајање)	9
Кайарина Живановић Управљање културним наслеђем: изазови надлежних институција у Србији	10
Адам Црнобрња Археолошко наслеђе и локална самоуправа: оптерећење или развојна могућност	11
Марија Марић Проблеми и могућности заштите античких рударско-металуршких локалитета у планинском пејзажу (студија случаја планине Копаоник)	12
Јелена Анђелковић Грашар Археолошки парк Виминацијум пример дијалога културног наслеђа и јавности	13
Емилија Николић Конзервација као наука кроз истраживање римских малтера у оквиру програма Промис	14
Биљана Лучић Сирмијум-студија случаја	15
Маја Живић Терме у југоисточном тракту Ромулијане	15
Вујадин Вујадиновић Археолошко наслеђе Ђердапа и Кладова, терет или потенцијал за развој	16
ПРОГРАМ СКУПА	17

Александра Гојгић
Народни музеј Чачак

РИМСКЕ ТЕРМЕ, ПРВИХ ПЕДЕСЕТ ГОДИНА (ПЕРСПЕКТИВА ЗА БУДУЋНОСТ)

Римске терме (касноантичко купатило) откривене су приликом ископавања темења за стамбено-пословну зграду (такозвану Лучну зграду) у центру Чачка 1970. године. Археолошки радови под руководством Милене Икодиновић (Народни музеј Чачак) и Обреније Вукадин (Завод за заштиту споменика културе Краљево) изведени су исте године. Објекат је конзервиран 1970-1972. године, према пројекту Радослава Прокића. Одмах по открићу је проглашен за споменик културе и представља једини конзервирани објекат овога типа на подручју западне Србије. Подигнут је крајем III или почетком IV века наше ере и био је у функцији све до краја IV века.

Током протеклих пола столећа овај локалитет је неправедно био заборављен. Сусретао се са препрекама које су му отежавале имлентацију у свакодневни живот заједнице, а изостала је и адекватна туристичка промоција. Последњих година ствари су кренуле да се одвијају повољније по археолошко наслеђе. Сагледавши искуства других и нових решења презентације и помака који се десио, указаћемо на даље смернице које ће нам омогућити успешну интеграцију између културне баштине и заинтересованих страна у будућности.

Гордана Јеремић
Археолошки институт Београд

РИМСКЕ ТЕРМЕ НА ТЕРИТОРИЈИ ЧАЧКА И УЛОГА КУПАТИЛА У РИМСКОМ СВЕТУ

Овим прилогом бисмо желели да се осврнемо на купалишне и хигијенске навике становништва у римско доба на територији Чачка, о чему најбоље сведоче остаци два купатила из касноантичког периода, нађена у центру града и у предграђу у Бељини. Иако није познато каквим су агломерацијама припадали, да ли су биле подигнуте у склопу приватних имања, путних станица или делова мањих насеља (*villae rusticae, vici, mansia*), то не умањује значај њихове архитектонско-купалишне, социјалне и медицинске улоге које су имале у римско доба на овим просторима. Могућност једноставног снабдевања водом за купање из оближњих река, доступност енергената за загревање простора, као и сврсисходност и дуготрајна употреба грађевина

указују да су биле коришћене у пуном капацитету у дужем временском периоду током касне антике.

Оба купатила са територије Чачка припадају распрострањеном типу касноантичких купатила паралелно организованих просторија, редукованог броја просторија и самим тим редукованих активности, које су се у њима одигравале, као на пример гимнастичке вежбе, као једног од видова оснаживања организма, који је у овим купатилима занемарен.

Хронолошки, купатило у центру Чачка би било нешто старије од купатила у Бељини, али су истовремено егзистирала током IV века. Објекат у центру града је доживео колапс у последњој трећини IV века, док је грађевина у Бељини највероватније била у употреби до првих деценија V века. О купалишним, хигијенским навикама становништва посредно говоре и покретни налази (козметички и медицински инструменти), нађени углавном у гробним целинама касноантичких некропола. Осим архитектонских, функционалних, у раду ћемо се осврнути и на друге аспекте ове врсте грађевина, како бисмо сагледали њихову улогу и значај у касноантичком свету, али и као модел који је опстао све до данашњих дана, преко арапских и турских хамама, до парних купатила у градовима, или у бањским центрима у данашње време.

Катарина Дмитровић

Народни музеј Чачак

НЕКА ЗАПАЖАЊА О АНТИЧКИМ ЛОКАЛИТЕТИМА У ЧАЧКУ

Иако је одавно познато да под савременом Чачком постоје темељи старијег насеља из античког периода, интензивнија и обимнија истраживања су вршена тек у последње две деценије. Најчешће се радило о заштитним археолошким ископавањима обављеним услед појачане грађевинске активности и тиме интензивираним сарадње службе заштите и чачанског музеја. Међу истраженим локацијама издвајају се четири налазишта – *Џорџа цркве Усїенија ђресвѣше Бѳородице*, *Суво ѓоље*, *Муѣаѳова улица* и *Дворишће Гимназије* – која су пружила богату археолошку грађу за будуће представљање како на сталној поставци Музеја, тако и кроз презентацију конзервираних архитектонских остатака у граду. Наведени локалитети јасно допуњују претходна знања о врсти и обиму античког насеља у центру и периферији града, указујући на околне потенцијалне локације које би требало пратити наредних година. Међутим, и поред оправданости истраживања делова Чачка на којима је сигурно дефинисана античка агломерација, неретко смо

сведоци неразумевања околине или спорости других процедура, које археолошко наслеђе најчешће занемарују.

Чињеница је да античко културно наслеђе у урбаним зонама Чачка пружа огроман потенцијал и за будуће истраживаче и за туристичку понуду града. Благовремено планирање и организација свих активности, трошкова истраживања и презентације, изналажење најприхватљивијих решења, свакако би учинила да се на археолошке локалитете не гледа као на препреку, већ као на првокласну предност.

Вујадин Вујадиновић

Археолошки музеј Ђердапа, Кладово

Александра Гојгић

Народни музеј Чачак

Љубинка Павловић, Чачак

НОВО ОТКРИЋЕ РИМСКЕ АРХИТЕКТУРЕ У ЦЕНТРУ ЧАЧКА И ПРЕЗЕНТАЦИЈА ЗОНЕ ИСТОЧНО ОД ТЕРМИ (ЛОКАЛИТЕТ РИМСКИ ТРГ)

Од фебруара до почетка априла 2018. године вршен је археолошки надзор током припремних радова за изградњу и уређење платоа између Дома Културе и хотела Београд. На овој локацији је планирана изградња пјачете са фонтаном и пратећим садржајима. Овај простор је за разлику од данас крајем 19. и почетком 20. века био под кућама које су својим дубоким темељима у великој мери уништили старије слојеве који су очувани једино на слободним површинама између кућа. Прелиминарни резултати обраде архитектуре и покретних налаза указују на постојање два, релативно хронолошки блиска насеобинска хоризонта из времена касне антике. Старије трагове живота представљају остаци зидова од облутка и њима припадајући, скроман репертоар покретних налаза које у највећој мери чине уломци грнчарије. Недуго потом на истом простору гради се грађевина затечене дужине око 12 м, од које је у потпуности сагледана тек једна просторија димензија 3,30 x 3,30 м зидана у темељној зони такође од облутка. Поменути просторија је имала солидно зидан под који је такође откривен у виду подлоге од ломљеног камена над којим је изливена малтерна кошуљица, завршно поплочање пода се није очувало. У остатке пода укопано је неколико јама позног средњег века. Претпоставка је да су структуру пода ове грађевине оштетили већ у позном средњем веку пошто је изнад ње налажен углавном